

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з японської філології на тему:

**КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВНИКІВ ЯПОНСЬКОЇ
МОВИ**

Студента групи Пяп 01-20 факультету

східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

японська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова,

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації 035.069 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – японська

Гусельнікова Максима Сергійовича

Науковий керівник:

Кандидат філологічних наук

Кравець К.П.

Національна шкала ____

Кількість балів ____

Оцінка ЄКТС ____

Київ — 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СЛОВНИКИ, ЯК ПРЕДМЕТ НАКОПИЧЕННЯ СЛІВ	5
1.1. Типи словників	5
1.2. Лексикографія мови, словник	8
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВНИКІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ.....	13
2.1. Словники японської мови	13
2.2. Порівняння та опис словників японської мови	15
Висновки до розділу 2	27
ВИСНОВКИ.....	28
АНОТАЦІЯ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32

ВСТУП

В сучасному світі мова відіграє ключову роль, як аспект спілкування, що дає поштовх до розвитку суспільства в цілому. Це спілкування в середині однієї нації, країни, коли люди розуміють один одного в різних сферах життя. Та коли з розвитком торгівельних, економічних, геополітичних шляхів виникає потреба у спілкуванні між країнами, народами, виникає потреба знання та розуміння іншої мови, звичаїв, особливостей тієї чи іншої нації чи народу, тлумачення понять та символів. Саме тоді на допомогу приходять словники – це спеціальні видання, які містять впорядкований перелік слів та словосполучень, їх пояснення, переклад, зміст, характеристику. Вони слугують, як можливість розуміти, вивчати, поглиблювати мову іншого народу чи країни, дають можливість до спілкування та розуміння один одного. Виникає запит на створення словників не тільки, як можливість перекладу між іншими мовами, а також, як джерело інформації, пояснення термінів, символів, звуків, тлумачення та розуміння змісту слів та ін. Як писав Максим Рильський: «...повний словник будь-якої мови – це ідеал, до якого можна лише прагнути і якого ніколи не можна досягти, бо кожен день і кожна година приносять людям нові поняття і нові для тих понять слова». Мова присутня в усіх аспектах життя, з розвитком інтернету, інформаційних технологій запит на впорядкування та класифікацію слів та понять, доступ до цієї інформації набуває іншого змісту та характеристик, в цій роботі розглянемо класифікацію та характеристики словників японської мови.

Актуальність теми класифікації та характеристики словників японської мови дає можливість дослідити розвиток словників японської мови, їх появу, різновиди, класифікації, характеристики. Дане дослідження буде актуальне для студентів, перекладачів, тих, хто вивчає японську мову.

Об'єктом дослідження є словники японської мови.

Предметом дослідження є класифікація та характеристика словників японської мови.

Мета курсової роботи проаналізувати інформаційні джерела, показати, як словники японської мови класифікуються та охарактеризувати їх.

Для досягнення мети курсової роботи необхідно **вирішити завдання:**

1. Проаналізувати словники, як предмет накопичення слів та їх види.
2. Розглянути лексикографію мови, як основу створення словників.
3. Показати класифікацію та характеристику словників японської мови.

Основні методи дослідження (теоретичні):

аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел; порівняльний метод; узагальнення.

Наукова новизна полягає у порівняльному аналізі використання словників в різних мовах.

Практичне значення. Робота може становити інтерес для перекладачів японістів, студентів, що вивчають японську мову.

РОЗДІЛ I. СЛОВНИКИ, ЯК ПРЕДМЕТ НАКОПИЧЕННЯ СЛІВ

1.1. Типи словників

Словники – це зібрання слів, розташованих у певному порядку (алфавітному, тематичному, гніздовому тощо). Вони є одним із засобів зберігання результатів пізнавальної діяльності людства, показником культури народу. Словників багато й вони різноманітні. Деякі з них широко відомі, інші являють собою справжню рідкість. Словники виконують інформативну та нормативну функції. (Електронний ресурс // Національна бібліотека України).

Існують академічні словники, які містять найповнішу інформацію про слово, та навчальні, які мають на меті навчити людину, яка оволодіває мовою, правильно використовувати слово. Є словники-довідники, призначені для людей певних професій. Словники-довідники з культури мови допомагають закріпити лексичні, морфологічні та інші норми літературної мови, адже подають проблемні випадки слововживання. Усі словники залежно від призначення, змісту матеріалу і способу його опрацювання поділяють на два типи: енциклопедичні і лінгвістичні (філологічні). Суттєва відмінність між ними саме в характері матеріалу, який описують: об'єктом в енциклопедичному словнику є поняття, у лінгвістичному – слово. (Електронний ресурс // Національна бібліотека України)

Сучасні словники часто містять інформацію про написання, етимологію (походження слова), слововжиток, синоніми, граматичні особливості, інколи ілюстрації. Словники відображають культуру мови народу. Вони є багатим джерелом її вивчення, зокрема правил написання, вимови. Словникам належить важлива роль у розвитку національної духовної культури як цінним джерелам інформації й засобам підвищення комунікативної культури носіїв мови. (Іванова 2016, с.16)

Словники мають величезне значення так, як включають усі необхідні відомості про сучасну мову: пояснюють значення слів із точки зору їх уживання, терміни з тієї чи іншої галузі науки, походження і розвиток слів; подають правильний правопис і

наголоси, правильну. вимову; пояснюють слова і терміни, засвоєні з інших мов та багато іншого. (Іванова 2016,с.17)

За словами Іванової О.В., словники не лише дозволяють краще зрозуміти складні терміни й способи їхнього застосування, тлумачать значення слів інших мов, але й дозволяють дотримуватися основних законів логіки, серед яких є закон тотожності. Тобто, знаючи точне визначення поняття (терміна) людина легко може порозумітися з іншою людиною, яка знає значення цього слова. І навпаки, не знаючи визначення конкретного терміну, або розгляд одного і того ж слова з використанням різних значень (різних галузей уживання) може призвести до непорозумінь, хибності міркування. Окрім того, словники відіграють велике значення в систематизації та класифікації словесного багатоманіття сучасної людини. (Іванова 2016,с.17)

Словники поділяють на два типи: енциклопедичні та лінгвістичні. Вони можуть бути, як, паперові так і електронні.

Словники бувають різних типів, тип словника визначає його призначення.

орфографічний	тлумачний	етимологічний	орфоепічний
наголосів	перекладний	фразеологічний	діалектний
ономастичні	частотні	інверсійні	наголосів
іншомовних слів	омонімів	антонімів	Паронімів
Словники мови письменників	термінологічні	топонімів	інші

(Авраменко О., 2018,с.10)

Типи японських словників:

- 音声. 音韻. 文字 「おんせい、おんいん、もじ」 - Мова, Фонологія, Слова
- 語源. 意味 「ごげん、いみ」 - Етимологія, Поняття
- 辞典 「じてん」 - Словник
- 語彙 「ごい」 - Слова
- 文法. 語法 「ぶんぽう、ごほう」 - Граматика, Використання
- 文章. 文体. 作文 「ぶんしょう、ぶんたい、さくぶん」 - Речення, Стил, Композиція

- 読本. 解釈. 会話 「どくほん、かいしゃく、かいわ」 - Читач, Інтерпретація, Розмова

- 方言. 訛語 「ほうげん、かご」 - Діалект, Мова з акцентом

(Електронний ресурс/<https://www.libnet.pref.okayama.jp/shiryou/ndc/ndc80.htm/>)

Японська словникова справа сучасного часу представлена чотирма головними типами словників:

- 1) японський тлумачний словник;
- 2) китайський ієрогліфічний – японський словник;
- 3) англо-японський (ей-ваджітен);
- 4) японсько-англійський (ва-ейджітен). .(Колесникова О.В.,2016,с.26)

1.2.Лексикографія мови, словник

Лексикографія - це розділ лінгвістики, що займається укладанням словників, достеменним вивченням їхніх особливостей, а також розробкою теорій словникового впорядкування. Лексикографія вважається прикладною дисципліною, вектор уваги якої спрямовано на удосконалення методів створення словників. (Черниш О.А., Білошицька З.А,Кравченко А.О., 2022, с.8).

За словами Колесникової О.В., протягом довгого часу японська лексикографічна традиція розвивалася під впливом інших мовознавчих традиції, зокрема китайської та англійської, тому можна припустити, що японська словникова справа не має ніякої особливості та цінності для мовознавців і лінгвістики. Проте цілком доречно наголосити на тому факті, що японська лексикографія в результаті розвитку все ж таки змогла здобути автентичність та набути свої питомі особливості, вона є результатом певного рівня розвитку нації, фіксує динаміку суспільних відношень, політичної, філософської, науково-технічної, релігійної думки носіїв мови, описаній у словнику.(Колесникова О.В.,2016,с.26).

Найперші японські лексикографічні праці представлені у вигляді ієрогліфічних китайсько-японських словників, укладених китайською мовою. Китайсько-японські словники уклалися за однією із зазначених нижче типологій: 字形引[джікейбікі] «графічні» – ієрогліфи в словнику розташовані залежно від їх форми; 音引[онбікі] «фонетичні» – залежно від промови, звучання ієрогліфів; 分類体 [бунруйтай] «семантичні» – залежно від значення. Найдавніший словник за типологією «джікейбікі» – «Тенрейбаншьомейджі» (835 р.), укладачем якого був монах та вчений Кукай. Його словникова база нараховує більше тисячі китайських ієрогліфів, відокремлених у 534 заголовки. Словники типу «джікейбікі» пізніше були спрощені у результаті упорядкування ключів і у зв'язку з легкістю користування та запам'ятовування ключів за типом «бунруйтай». Перший словник «бунруйтай» – 和

名抄 [Вамьоруджішьо] (931–938 р.) – був укладений у період правління імператора Шюдзяку (931–938), його автором був Мінамотоно Шітаго.

(Колесникова О. В.,2016, с.27)

«Ірохаджіруішьо» Т. Тачібани – двомовний японсько-китайський словник, яким користувалися для знаходження певного ієрогліфа. Це лексикографічне джерело є прототипом японського словника для загального користування і побудоване таким чином, що заголовні лексичні одиниці розташовані тематично за складовим алфавітом «ірода» з неповним тлумаченням слів. З появою письма «кани», японці мають дві системи транскрибування слів: фонографічне (хірагана, катакана) та схематичне (ієрогліфи-фонетики), що допомагає у тлумаченні слів іншим способом, ніж виключно як із застосуванням китайських ієрогліфів. (Колесникова О.В.,2016,с.27)

Знайомство японців із західною лексикографією дає поштовх для бурного спалаху укладання словників. Порівняно з першими періодами становлення японської лексикографії, коли були відомі лише китайські словники, саме акцент ставився на поширення таких ієрогліфічних джерел, цей період визначається впливом західних мов, зокрема англійської та європейських лексикографічних шкіл. Визначними двомовними словниками стають словники західних мов, таких, як англійська, іспанська, португальська, датська, російська. (Колесникова О.В.,2016,с.27)

З японських лексикографічних джерел варто відзначити працю К. Танігави «Вақун-но-шіорі» (1777–1887) – дев'ятитомний словник, який вважають першим орієнтиром у становленні та розвитку сучасної японської лексикографії. Двомовний японсько-англійський “A Japanese and English Dictionary with an English and Japanese Index” Дж.С. Хепберна (1867 р.), який, мав величезний вплив на подальший розвиток японської двомовної лексикографії. (Колесникова О.В.,2016,с.27).

У 60-х роках ХХ століття лексикографи прагнули, з однієї сторони, обмежити обсяг тлумачних словників тієї чи іншої мови, а з іншої – створити низку диференційованих словників різних типів, зокрема словник топонімів місцевості, застарілих слів, історизмів та архаїзмів, термінологічної та іншої лексики.

У 90-х роках ХХ століття вектор досліджень лексикографії спрямовано у двох напрямках – детальний опис мовних одиниць; – створення спеціальних словників для конкретних цілей (наприклад, навчальної, наукової) та опису відповідного лексичного прошарку (сленгізмів, діалектизмів, неологізмів, жаргонізмів, професіоналізмів, термінів). Таким чином, дослідження здійснювалися у двох діаметрально протилежних площинах: між тенденцією до уніфікації словника та тенденцією до вузької спеціалізації лексикографічного видання. (Черниш О.А., Білошицька З.А., Кравченко А.О., 2022, с.9)

У розвитку сучасної японської лексикографії виділяють наступні тенденції:

- 1) тенденція широкого залучення власних імен: наявність у словнику географічних назв, назв організацій, органів друку, ПІБ відомих людей;
- 2) тенденція активного включення архаїзмів;
- 3) тенденція поєднання старого (ономастичної лексики, архаїзмів, історизмів) із новим;
- 4) тенденція чіткого поділу словників на лінгвістичні та енциклопедичні;
- 5) тенденція залучення великої кількості фразеологізмів. (Колесникова О. В., 2016, с.27)

Словники та енциклопедії належать до лексикографічних видань. Але між ними є відмінність. Словники відрізняються змістовими і формальними ознаками, вони подають значення слів та їх лінгвістичні характеристики, особливості будови, вимови, написання, сполучуваності, співвідношення з відповідними лексемами інших мов, до їх реєстру входять усі частини мови. В енциклопедіях пояснення понять, фактів і реалій містить нелінгвістичну інформацію (тексти, малюнки, фотознімки, карти, плани, діаграми, а в електронних версіях також аудіо- та

відеоматеріали. Тобто до реєстру енциклопедій включені переважно іменники та іменникові словосполучення такі, як власні назви осіб, літературні та інші твори мистецтв, топоніми, назви історичних подій, рослин та ін. (Українська лексикографія// Лекція 2, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

У ХХІ ст. дуже стрімко розвиваються комп'ютерно-інформаційні технології, цифровізація та глобалізація суспільства і тому перспективним напрямком можна вважати комп'ютерну лексикографію. (Черниш О.А., Білошицька З.А, Кравченко А.О., 2022, с.8).

Важливим напрямом електронної лексикографії є науково-технічна лексикографія, яка теоретично базується на галузі термінознавства. Термінологічна лексикографія (термінографія) займається безпосередньо лексикографуванням терміна. Термінографія займає проміжну позицію між лінгвістичною та енциклопедичною лексикографією, оскільки, не лише описує термінологічну одиницю як одиницю мовної системи, а й окреслює понятійне, предметне наповнення певного терміна. (Черниш О.А., Білошицька З.А, Кравченко А.О., 2022, с.11).

Останній розвиток електронної лексикографії вніс значні зміни у онлайн-ресурси словників у Японії. Дуже популярний онлайн-словниковий портал, Weblio (<https://www.weblio.jp/>), наприклад, надає загалом 656 онлайн-словників, вироблених в Японії, та доступних безкоштовно. Варто відзначити в цьому проекті те, що більшість онлайн-словників, доступних на цьому сайті, спочатку були розроблені групами дослідників або термінологів у кожній науковій або промисловій галузі і що всі вони долучилися до цього проекту за належних ліцензійних умов. Список партнерів включає сотні приватних компаній та урядових чи неприбуткових організацій. (Юкіо Тоно, 2022)

Усучасній комп'ютерній лінгвістиці термін «тезаурус» набуває значення нормативного словника-довідника, який містить лексикон певної предметної галузі,

встановлює парадигматичні відношення між лексичними одиницями та сприяє ефективності пошуку інформації, а також контролю лексики при індексуванні документів. Словник систематизує знання різних галузей наук, моделює терміни, систематизує знання у лінгвістичних процесах автоматичної обробки мови тощо. (Черниш О.А, Білошицька З.А, Кравченко А.О., 2022, с.10).

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що розвиток суспільства тісно пов'язаний з мовою: чи то спілкування, чи то наука та технології тощо. Для розуміння понять, символів, знаків, слів, виразів, словосполучень та розуміння інших мов та культур, слова, які ми використовуємо, потрібно структурувати послідовно тематично. Тому лексикографія має направлення не тільки як наука формування, систематизації, опису мовних одиниць та подання їх у вигляді словників, енциклопедій, довідок, але і для потреб, зручностей простих споживачів, звичайних людей, які потребують доступу до інформації, як на паперових носіях так і в електронному вигляді. У кожній сім'ї чи домогосподарстві ви завжди зможете знайти будь-який словник.

РОЗДІЛ 2. СЛОВНИКИ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Словники японської мови

Серед японських читачів особлива увага приділяється словникам, вони отримують визнання. У кожному домі є один або два загальні японські монологічні словники (国語辞典). Їх зазвичай дарують дітям початкових класів, початковий японський словник та англо-японський словник, учні старших класів мають кілька різних видів словників, наприклад, японський загальний, японський класичний або архаїчний, китайські ієрогліфи та англо-японський словник. Національна парламентська бібліотека має копії всіх книг та періодичних видань, що друкуються в Японії, і кількість словників, перерахованих у її каталозі, які були опубліковані між 1980 та 2014 роками, становить 23 589 назв, включаючи всі види спеціалізованих словників. Це свідчить про охоплення та популярність словників як видань у Японії. Існують два основних типи словників у японській мові. Один з них - так звані kokugo jiten (国語辞典), в якому слова упорядковані відповідно до загального порядку японського складу, званого gojūon (五十音). Інший - kanwa jiten (漢和辞典), словник китайських ієрогліфів (канджі), який організований відповідно до загального порядку (порядок мазка) китайських радикалів. Люди зазвичай використовують словник kokugo для пошуку значення або перевірки правильного написання. (Юкіо Тоно, 2022).

Специфічним саме для Японії є розвиток інтегрованого кишенькового словника, який містить різні електронні словники в одному пристрої. Вони дуже популярні особливо в старшокласників, які готуються до вступних іспитів. Ці кишенькові електронні словники зазвичай містять більше 100 назв, включаючи повні обсяги основних японських монологічних словників, японські словники класичних або архаїчних слів, англо-японські / японсько - англійські словники, серед безлічі інших предметно-специфічних словників. (Юкіо Тоно, 2022)

Японські лексикони (語彙集) та словники (国語辞典) організовані за кількома добре зрозумілими принципами. У сучасних словниках робочим принципом є

вимова, а порядок - 五十音順 (gozyuu;onzyun:). Це робить сам словник колекцією визначень, індексованих за лексичними записами, яким вони відповідають.

Китайсько-японські словники (漢和辞典) зазвичай мають окремі індекси кількох типів, щоб можна було знайти заданий китайський ієрогліф декількома різними способами. Серед них індекс, базований на вимові, але це зазвичай не принцип, за яким самі записи упорядковані. Більшість 漢和辞典 організовані на основі 部首.

Китайський словник 說文解字 був першим, хто упорядкував записи в словнику за принципом 部首 (540 всього, які частково упорядковані за кількістю ліній).

Кілька наступних словників, таких як 字彙 та 正字通, базували своє упорядкування на меншій множині 部首, що складає 214. Система, яка найчастіше використовується сьогодні, іноді називається 康熙字典順 (こうきじ てんじゅん), за назвою словника 康熙字典, який дотримується цього принципу. (JAPANESE 8500 -

Japanese Bibliography and Research Methods – The Ohio State University Library Entry – Using Indexes in Dictionaries)

Словник kokugo (монолінгвальний) (повний; багатотомний)

Словники kokugo (монолінгвальні) (загальні читачі / навчальники)

Словник канджі (китайські ієрогліфи)

Словники kogo (старі / архаїчні слова)

Спеціалізовані (тезаурус / колокації / синоніми / ідіоми / прислів'я / вимова)

(Юкіо Тоно, 2022).

2.2. Класифікація та характеристика словників японської мови

У лексикографії розглядається проблема словникової типології і класифікації словників, але нині не існує єдиної класифікації словників, що спричиняє наявність великої кількості критеріїв їх групування – це мета, функція і характеристика слова відповідно до сфер опису мови в лексикографії. (Українська лексикографія// Лекція 2, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

Можна виділити два напрямки класифікації:

1) за метою укладання та функцією, в свою чергу поділяється на:

deskриптивні словники та *прескриптивні (нормативні)* словники;

У *deskриптивних* словниках зафіксовано усі наявні лексеми у конкретній сфері, подано їх опис за певними характеристиками, тобто ці словники лише описують зафіксовані явища. *Deskриптивними* є словники діалектної лексики, етимологічні, жаргонні, сленгові словники.

Прескриптивні (нормативні) словники подають семантичну характеристику слів літературної мови. Ці словники називаються *нормативними*, бо в них представлена норма, що є обов'язковою для всіх користувачів літературної мови.

2) за характеристикою слова відповідно до сфери лексикографічного опису мови:

словники, що **описують сферу мови** та ті, що **описують сферу мовлення**.

До *опису сфери мови* належать **діахронічні** та **синхронічні** словники. В свою чергу до *діахронічних* належать *історичні* та *етимологічні* словники, до *синхронічних* належать *одномовні* та *перекладні (двомовні або багатомовні)*.

Одномовні словники	
Лексичні словники:	
- Тлумачні словники	Головна мета тлумачних словників пояснити значення якомога більшої кількості слів (в тому числі й фразеологічних одиниць), подати приклади їх вживання в мові. У тлумачних словниках представлено відомості про граматичні та стилістичні особливості слів.
- Тезауруси	тезауруси укладають лише для мертвих мов або для попередніх періодів розвитку живих мов, зафіксованих у писемних пам'ятках. До тезаурусів відносять

також повні словники мови письменників. Словом «тезаурус» позначають також ідеографічні словники, що подають лексичний склад мови за семантичними розрядами (поняттєвими рубриками, або полями) з перехресним групуванням. Групи лексем у таких словниках об'єднані за близькістю значень, родо-видовими відношеннями, наприклад всесвіт — жива природа — рослинний світ, тваринний світ, людина і т.д
Вибіркові лексичні словники:
-Термінологічні словники в них реєстр обмежується термінологією певної галузі (чи галузей) науки, техніки, мистецтва, торгівлі, спорту тощо
-Діалектні словники Це словники тлумачного типу, у яких подана лексика територіальних діалектів, зокрема значення і вживання слів
-Словники жаргонів і сленгів представляють лексику соціальних діалектів, що виникає і функціонує у великих групах мовців (переважно молодіжних), об'єднаних спільністю інтересів, насамперед професійних, однаковими захопленнями чи уподобаннями (спорт, мисливство, рибальство, театр, філателія та ін.), тривалим перебуванням у певному середовищі (військова служба, навчання)
-Словники арго Ці лексикографічні праці містять лексику штучно створеної умовної говірки невеликої соціальної або професійної групи
-Словники власних назв, або ономастичні словники:
1.Антропонімічні словники (власних назв людей)
2.Топонімічні (власних географічних назв)
3.Гідронімічні (словники власних географічних назв водних об'єктів)
4.Космонімічні (словники власних назв космічних об'єктів)
5.Ойконімічні (словники власних географічних назв населених пунктів)
-Словники іншомовних слів
-Словники скорочень або абревіатур
-Словники синонімів:
1.Перекладні словники синонімів
2.Тлумачні словники синонімів
-Словники антонімів
-Словники омонімів
-Словники паронімів
-Словники неологізмів
-Стилістичні словники
-Інверсійні словники (зворотні, обернені). У них слова розміщені у зворотному порядку, за кінцевими літерами
Фразеологічні словники:
За призначенням – реєстраційні, перекладні й тлумачні
За способом подання фразеологічних одиниць – алфавітні, гніздові, комбіновані
Граматичні словники:
-Морфологічні

-Морфемні
-Синтаксичні
Словотвірні словники
Акцентологічні словники
Орфографічні словники
Орфоепічні словники

(складено на основі матеріалу (Українська лексикографія// Лекція 2, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

У X ст. з'явився перший словник, в якому значення давалось смислового поясненню лексем. Книга мала назву «Вамьоруджішьо» (931 - 938) і була умовно китайсько-японським словником енциклопедичного характеру, написаним китайськими ієрогліфами, які фонетично передавали японські значення. Створення кани допомогло подолати труднощі, з якими стикалася японська мова при самовираженні китайськими ієрогліфами. Завдяки фонографічній системі кана (катакана та хірагана), японці отримали два шляхи транскрибування своєї мови: силабічно за допомогою абетки та ідеограматично за допомогою ієрогліфіки. (Головко К.І.,2022).

В японській мові велике місце займає «Великий словник японської мови» (Ніхон кокуго дайджітен) – найбільший тлумачний словник японської мови. Виданий у видавництві Сьогакукан. Перше видання 1972—1976 років складалося з 20 томів. Скорочене видання, що з'явилося на світ протягом 1979—1981 року, містило 10 томів. Друге видання 2000—2001 років мало 13 томів та окремий 14 том, виданий 2002 року. 2006 року з'явилася вибрана 3-томна версія словника у 30 тисяч слів.

Перше видання мало 450 тисяч статей, присвячених японській мові і діалектам, словам іншомовного походження, історичним, філософським та релігійним термінам, назвам рослин і тварин. Словник містив понад 50 тисяч власних назв. Кожна стаття

мала приклади з японської класичної літератури 8 — 20 століття, середньовічних документів, буддистських словників тощо. Загальна кількість прикладів становила понад 750 тисяч. Крім цього, в кожній статті надавалася етимологія, наголос, діалектні варіанти, та історичний розвиток слова. Друге видання було розширене до 50 тисяч статей, а кількість прикладів зросла до 1 мільйона цитат. Для кожного джерела, з якого наводився приклад, зазначався рік створення. Подавалися застарілі та омонімічні написання слів. У окремому останньому томі містився ієрогліфічний, діалектичний та цитатний індекси. З 2006 року Сьогакукан випустив електронний словник на базі видання 2006 року. (Електронний ресурс// wikidata.uk-ua.nina.az).

Цей словник вміщує в себе багато класифікацій, зокрема ми можемо розглядати його і як діахронічний, історичний, тлумачний словник. Більша частина одномовних словників японської мови має ознаки і енциклопедії і лінгвістичного словника, також можуть бути присутні і ілюстрації. Так ми можемо деякі словники японської мови віднести до лінгвокраїнознавчих словників в ньому подають етнокультурну інформацію. Також присутні термінологічні словники, в яких виявлено суть поняття та подається інформація про нього термінами відповідно до напрямлення (політехнічна, медична та ін.).

Словники, що описують сферу мовлення.

Словники тропів
-Словники метафор
-Словники епітетів
-Словники перифраз
-Словники порівнянь
-Словники мови письменників або авторські словники
Конкорданси Вони являють собою різновид авторських словників. У цих словниках зафіксовано вживання кожної словоформи і подано відповідний контекст

Словники рим (римівники)
Словники крилатих висловів
Словники слововживань
Словники смислової сполучуваності слів
Частотні словники. У них представлено мовні одиниці з погляду їх вживаності у мовленні. Стаття словника складається з мовної одиниці (найчастіше слова) і цифри, що вказує на кількість її вживань у досліджених текстах
Словники дитячої лексики

(складено на основі матеріалу (Українська лексикографія// Лекція 2, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

Хімено М., Касівадзакі М., Фудзімура Т., Сузукі Т.(2012). Словник японських словосполучень Кенкюша. (日本語コロケーション辞典). Токіо: Кенкюша

Kindaichi, H. (2006). *Японський словник словосполучення*. Токіо: Гаккен.

Тоно, Ю., Ямазакі, М., і Маекава, К. (2013). *Частотний словник японської мови*. Лондон: Routledge. (Юкію Тоно, 2022).

3) Класифікація словників за нелінгвістичними критеріями

а) за віком користувачів:

-дитячі або шкільні словники

-словники для дорослих;

б)за розміром:

-повноформатні багатотомні і одностомні словники;

-настільні словники;

-короткі словники;

-компактні словники;

-кишенькові словники;

-міні-словники.

в) за основною мовою словників виокремлюють словники для носіїв певної мови і словники для іноземців.

г) за способом упорядкування матеріалу:

-алфавітні словники;

-ідеографічні (тематичні) словники;

-малюнкові словники;

-частотні словники;

-хронологічні словники;

д) за джерелами фінансування:

-державні словники;

-комерційні словники;

е) за способом зберігання лексикографічної інформації та оперування нею:

- поліграфічні словники;

- електронні словники. (Українська лексикографія// Лекція 2, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

Вакан сансай дзуе (和漢三才図会, わかんさんさいずえ, «Японсько-китайський ілюстрований збірник трьох світів») — японський енциклопедичний словник періоду Едо, виданий 1712 року. «Вакан сансай дзуе» складається з 105 томів (сувоїв), зібраних у 81 книзі. Він присвячений «трьом світам» — «світові Небес», «світові Землі» і «світові людей». Словник написаний японським китайським письмом, подекуди з поясненнями каною. Практично кожна стаття має чорно-білу ілюстрацію. Матеріали «Вакан сансай дзуе» є цінним джерелом знань і уявлень японців про світ 17 — початку 18 століття.(Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Вамьо Руйдзюсьо (яп. 和名類聚抄 / 倭名類聚鈔, わみょうるいじゅしょう, МФА: [wamjō: ruidz̥uɕo:], «Збірник японських назв») або **Вамьо-сьо** (和名抄 / 倭名鈔, わみょうしょう, МФА: [wamjōɕo:]) — китайсько-японський словник 10 століття. Складений в Японії між 931 — 938 роками за наказом Імператорської принцеси Ісоко, доньки Імператора Дайго. Головний редактор — Мінамото но Сітаго. Упорядкований за темами. Має дві версії — перша містить 10 сувоїв, друга — 20. Перша версія має 2500 китайських слів-статей, класифікованих за 24 темами і 128 категоріями. Статті супроводжуються цитатами з китайських класичних книг,

коментарями, позначенням китайської і японської вимови, та японського смислового значення, записаного манйоганою. Друга версія з 20 сувоїв складається з 32 тем і 249 категорій. Вона містить назви ліків, посад і рангів, японських провінцій, повітів, волостей і станцій тощо. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Великий китайсько-японський словник (яп. 大漢和辞典, *даіканвадзетен*, *дай канва дзітен*) — найбільший у світі японський словник китайської ієрогліфіки видавництва Тайсюкан. Створений колективом авторів на чолі з Морохасі Тесудзі протягом 1925—1960 років. Містить близько 50 тисяч ієрогліфів та 530 тисяч слів, які супроводжуються розлогими цитатами з китайської класики. Має декілька пошукових індексів. Складається з 13 томів: 12 основних та 1 індексного. Перевидавався 4 рази. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Великий сад слів (яп. 【広辞苑】, *коудзієн*, *Кōдзієн*) — тлумачний словник японської мови видавництва Іванамі Сьотен під редакцією Сіммури Ідзуру. Вперше виданий 1955 року. Витримав 6 видань. Останнє видання 2008 року містить близько 240 тисяч слів. Визнається провідним японським тлумачним словником в Японії. Використовується в електронних мобільних словниках. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Великий словник історії Японії (яп. 國史大辞典, *кокушідзієн*, МФА: [ko̞kʲu̞çi da̞i̞d͡zite̞n]) — японський словник, присвячений питанням історії Японії. Виданий видавництвом Йосікава Кобункан у 1979 — 1997 роках в Токіо під керівництвом Сакамото Таро.

Складається з 15 томів і 17 книг. Містить 54 тисяч статей, написаних 3000 науковцями. Кожен том має в середньому 1000 сторінок. Нагороджений 45-ю премією Кікуті Кана. Найбільший довідник з історії Японії.

З 2010 року зміст словника викладено в інтернет. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Великий словник японських топонімів Кадокава (яп. 角川日本地名大辞典, かどかわにほんちめいだいじてん, *кадокава ніхон тімей дайзітен*) — топонімічний словник видавництва «Kadokawa Shoten». Один із фундаментальних довідників, присвячених географії Японії й історії японської топоніміки. Виданий у Токіо протягом 1978–1990 років редакційною колегією «Великого словника японських топонімів Кадокава» під проводом Такеуті Рідзо. Складається з 51 тому: 49 томів, присвячених префектурам Японії, одного тому джерел та бібліографії, та одного тому списку усіх топонімів. Загалом містить понад 245 тисяч статей. 2002 року видавництво випустило електронну версію словника. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Дайдзірін / Дайджірін (японською: 大辞林, букв. "Великий ліс слів") — це вичерпний однотомний японський словник, який редагував Акіра Мацумура (松村明 Мацумура Акіра, 1916–2001) і вперше опублікований видавництвом "Сансейдо" (三省堂書店 — Сансейдō Сьотен) у 1988. Це видання базується на двох попередніх словниках "Сансейдо", які редагував Сьодзабуро Канадзава (金沢庄三郎, 1872–1967): "Дзірін" (辞林 "Ліс слів", 1907) та виправлений "Кōдзірін" (広辞林 "Широкий ліс слів, 1925). (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Дайдзісен / Дайджісен (大辞泉, "Велике джерело слів / мудрості)— це японський словник загального призначення, виданий «Сьогакукан» в 1995 і 1998 роках. Він створювався як словник «усе-в-одному» для тих, чия рідна мова японська, зокрема для старшокласників та студентів. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Енциклопедія Ніппоніка (яп. 日本大百科全書, にほんだいひゃっかぜんしょ, ніхон дайхякка дзеншьо; дослівно — велика енциклопедія Японії, англ. *Encyclopedia Nipponica*) — японський енциклопедичний словник у 26 томах японського видавництва Шьогакукан. Є найбільшим загальним довідником з японознавства. Укладався 10 років. Містить понад 130 000 статей на 23 000 сторінках. Витримав два

видання: 1984—1994 і 1994—1997 років. З кінця 1990-х видавництво почало випускати електронні версії словника для персональних комп'ютерів.

Інформація в енциклопедії подана за абетковим покажчиком. Складається з 24 томів з тематичними статтями, 1 тому пошукового індексу та 1 додаткового тому.

(Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Кодзіруєн (яп. 古事類苑, こじるいえん, «Сад старожитностей») — японський тематичний енциклопедичний словник періоду Мейдзі. Кожна стаття цього словника супроводжується розлогими цитатами текстів домейдзійської доби, що присвячені різносторонньому опису предмету статті. Укладання словника розпочалася з 1879 року у Міністерстві культури Японії. Цю справу продовжили Токійська академія, Інститут вивчення монархічного канону та Управління святилища Ісе при Міністерстві внутрішніх справ Японії. Остаточо словник було упорядковано 1907 року. Його обсяг склав 1000 томів. В процесі укладання розпочалось видавництво словника, яке тривало з 1896 по 1914 роки. У японській гарнітурі «Кодзіруєн» становив 350 книг, а у європейській — 51. Статті кожного розділу супроводжувались загальним визначенням та цитатами з текстів другої половини 9 — середини 19 століття, що роз'яснювали предмет статті. «Кодзіруєн» — перша масштабна спроба японських науковців, переважно представників філософської течії кокугаку, уніфікувати знання про всесвіт японською мовою на озонові японських і перекладних джерел. (Електронний ресурс// uk.wikipedia.org)

Сучасні японські словники це чудовий спосіб поповнити наш словниковий запас, знайти слово яке нам не знайоме або ж не зрозуміло та дізнатися які нові слова з'явилися у словнику. У сучасному світі існує незлічима кількість словників, які нам допомагають з вивченням мови. Серед таких словників є Kenkyuusha Wa-Ei (Японо-англійський довідковий словник), Kodansha Kan-Ei (Словник канджі з радикалами), Shinmeikai Kokugo (Монолінгвістичний словник) та багато інших

включаючи сучасні електронні словники як Jisho.org. (Відеоресурс // Four Japanese Dictionaries – Clark Grubb)

Kenkyuusha Wa-Ei є одним за найбільших тлумачних словників японсько-англійської мови виданий у 2003-у році Тошіро Ватабе, Едмунд Р. Скрипзак та Паулом Сноуденом, включає в себе, як зазначено у статті Wikipedia про Kenkyusha's New Japanese-English Dictionary, приблизно 130 тисяч японських заголовних слів, 100 тисяч складних слів та 250 тисяч прикладів фраз і речень. (Електронний ресурс // Kenkyusha New Japanese-English Dictionary)

Однак пропри його корисність, він не рекомендується звичайним читачам, або тим, хто починає вивчати японську мову так як у ньому більшість Канджі не прописана у формі Кана, та людям, які тільки починають вивчати японську мову буде складно зрозуміти, або знайти, правильне читання даного слова. (Відеоресурс // Four Japanese Dictionaries – Clark Grubb)

Тому це і приводить нас до наступного словника Kodansha Kan-Ei, словник, який повністю пов'язаний на радикалах японських Канджі для полегшення знаходження потрібного слова за порядком радикалів. Саме цей словник був скомпонований та редагований Джеком Халперном, який розробив систему «Пропуску» канджі, для полегшення знаходження потрібного вам канджі. Цей спосіб пропуску номерів пов'язаний з місцем знаходження канджі, їх образів, кількості штрихів та нумерації в словнику, комбінуючи ці номери по канджі яке нам потрібне, та слідувати за отриманою нумерацією по книжці. Таким чином знаходити слова знаючи тільки як вони виглядають стає значно простіше. Також цей словник має не тільки Канджі та переклад значення на англійську, а також ще й читання Каною. Головною різницею між цим словником та Kenkyuusha Wa-Ei є те, що в цьому словнику є список популярності кожного канджі, а також комбінацію з іншими канджі, з їх читанням та поняттями, та тлумаченнями.

Кокуго є одним з найпопулярніших словників для носіїв рідної мови, а тобто, японців. Для початківців цей словник буде дуже складним для опанування, через те, що в ньому немає понять та перекладів на мови окрім японської, але в ньому знаходиться більше всього корисної інформації, ніж в інших словниках, або словникових сайтах. Серед цієї корисної інформації про яку ми повідомляли є позначки акцентів та позначки, які виглядають як зірочки, показують як часто слово використовується в мові. Дві зірочки показує, що слово доволі уживане, та використовується достатньо часто, одна зірочка над словом показує те, що воно менш вживане, але досі використовується доволі часто, та слова без зірочки означають, що вони рідко використовуються в мові. (Відеоресурс // Four Japanese Dictionaries – Clark Grubb)

“Одним з найбільших словників Японії з архаїзмів є видання Kadokawa Kogo Daijiten, по опису самого словника, який “Містить лексикон з 100 тисяч статей, охоплюючи давній і сучасний, класичний і розмовний аспект мови. Цей словник також включає дослідження зокрема середньовіччя та ранньомодерного періоду, в якому було вибрано велику кількість слів, включаючи юридичні, економічні, популярні на той час теми та жаргон. (Електронний ресурс // Kadokawa Kogo Daijiten (The Great Dictionary of Archaic Japanese)).

Також одними з найбільших, та в наш сучасний період, є електронні словники. Ці словники перебувають у вільному перегляданні та доступі включаючи майже всі доступні канджі на теперішній час. Одним з таких електронних словників є Jisho.org, найвідоміший сучасний словник, який існує, включає в себе читання, правопис, переклад канджі в декількох мовах, комбінації з іншими канджі і багато інших речей, які полегшують пошук потрібних нам канджі.

В таблиці нижче проведемо порівняння особливостей та загальних рис словників, які потрібні для користування словником:

Типи Словників	Тлумачення іншою мовою	Читання Кана	Позначки за частотою використання	Верхнє та Нижнє читання	Комбінації з іншими Канджі
Kenkyuusha Wa-Ei	✓	✗	✗	✗	✗
Kodansha Kan-Ei	✓	✓	✓	✓	✓
Shinmeikai Kokugo	✗	✓	✓	✗	✗
Kadokawa Kogo Daijiten	✓	✓	✗	✗	✗
Jisho.org (Електронний словник)	✓	✓	✗	✓	✓

Як ми можемо побачити по таблиці не кожен словник має функції інших словників, але деякі мають свої особливості, які не присутні у інших, однією з таких особливостей, яка не була описана у таблиці, була можливість побачити вірний порядок написання канджі, який був присутній у Jisho.org, на прикладі. Також однією з особливостей яку ми можемо побачити у нашій роботі, це те, що не у кожному словнику існує читання канаю, а тільки канджі, що може ускладнити процес вивчення канджі для людей, які намагаються знайти правильне читання. Ця особливість загалом присутня у монолінгвістичних словниках. Ще при нашому дослідженні було цікаво побачити те, як деякі словники робили уваги на частоті користування словом, так як деякі слова, хоч і присутні у сучасному лексиконі, нетакі вживані як інші.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи вищевикладене, робимо висновок, що більшість словників Японії направлена виключно на свого споживача. В основному в Японії використовують словники одномовні, що розраховані на носія мови, або словники перекладачі, більшість з яких англомовні.

ВИСНОВКИ

В цій праці ми визначили, що є сам словник, які бувають типи словників, класифікація та описали їх характеристику. Загалом словники це невід'ємна частина джерела інформації для суспільства. Завдяки словникам ми можемо не тільки фіксувати, зберігати та накопичувати мову, а ще й досконало вивчати її.

Словники виникали з давна, як тільки з'явилась можливість фіксувати мову завдяки писемності, і на допомогу Японії прийшла китайська писемність, на основі якої був складений перший словник японської мови з записами китайськими ієрогліфами.

Будь-якій мові, що прагне до систематизації слів, понять, значень, на допомогу приходять словники. Вони допомагають людям не тільки зберегти та зафіксувати весь словниковий запас, який використовує та чи інша нація, країна, але й ще поглибити та розшифрувати їх значення, дати їм тлумачну, поняттєву, інформаційну функцію, розібрати слова на частини пояснюючи виникнення та походження слів. Так виникають різні види словників, які класифікуються за тематикою, за змістом, за стилістикою, за лексичними формами.

Лексикографія, як наука систематизує та впорядковує ці знання, класифікує та інформує для зручного доступу та користування. Історія японської лексикографії налічує більше тисячі років. Перші словники були складені на основі китайських ієрогліфів (кандзі), з розвитком хірагани вже почали складатись одномовні словники, використовуючи складове письмо хірагану для написання японською мовою. Ці два типи словників не витіснили один одного, а навпаки займають місце в японській мові одночасно.

Великий японський словник має у своєму змісті приблизно 500000 слів, втримати цю інформацію у голові кожної людини, зберігаючи ці слова та поняття не можливо, але завдяки словникам ми можемо у будь-який момент зрозуміти та розтлумачити слово, донести його зміст, значення, дію, поняття, ознаку.

У словниках зберігаються не тільки сучасні слова, але й ті, що використовувалися у мові багато років назад, вони складають категорію архаїчних слів. Територія Японії складається з островів, тому виникає потреба у створенні загально - національного словника, як джерела державної мови на основі токійського діалекту, але також виникає потреба записати і регіональні діалекти, в яких мова суттєво відрізняється. Також виникає потреба в записі власних назв, місцевості, географічних назв, так виникають топонімічні словники. Або ж виникає потреба у записі власних імен, зокрема у Японії є словник імен людей –це так званий антропонімічний словник. Запис географічних водойм складає гідронімічні словники. Тобто класифікація словників викликана потребами суспільства, як джерело інформації. Саме фіксація та класифікація будь-яких слів, понять, назв, значень дуже необхідна будь-якому народу, який володіє мовою.

Японська лексикографі є чи не найкращою в світі за видами та кількістю словників, починаючи з глибин історії на початку виникнення письма і закінчуючи сьогоденням, що розкривається у великій кількості спеціалізованих словників.

В Японії дуже цінують словники, їх дарують дітям, коли ті йдуть до школи. Старші учні широко використовують словники для навчання та подальших іспитів. Широко розповсюджена практика використання японцями англійських словників, словників термінів, що стосуються науки, спорту та ін. Душе широко використовуються електронні словники, доступ до інтернету дав можливість не прив'язуватись до паперових словників, а мобільно брати інформацію з інтернет джерел, тому видавництва словників розміщують інформацію на електронні носії. Великої популярності дістали кишенькові довідники, які дають змогу не тільки брати інформацію для носіїв японської мови, там також присутній доступ до перекладів на різні мови, так звані двомовні та багатомовні словники-перекладачі. Словники Японії мають і історичне, і лінгвістичне, і енциклопедичне значення. Словники це суспільне надбання, що показує розвиток країни на всіх рівнях.

Ще однією особливістю японської мови є те, що дуже легко створювати складні слова, комбінуючи їх у нові з уже існуючих слів. Так щорічно відбувається визнання та складання найкращих нових слів, шляхом поєднання кількох різних слів та понять, ці нові слова також фіксують видавці словників.

要約

この研究は、現代社会での日本の辞書の違いと使用方法を研究することに焦点を当てている。本論文では、辞書の作成方法である語彙学を紹介し、その歴史と使用法についても触れる。また、異なるタイプの辞書にも触れる。第2章では、辞書のタイプと特性に焦点を当てている。それぞれの辞書の相違点、各辞書の特異点、共通点を比較しながら、それらの特徴を分離。辞書が一言語または多言語としてどのように機能するか、オンライン辞書ウェブサイトの研究、新しい漢字の学習にどのように使用されるかにも焦点を当てている。結論では、辞書が現代社会でどれほど役立つか、新しい言語を学ぶのにどのように役立ち、母国語話者が自分の言語を向上させるのにどのように役立つかを示し、辞書の違い、タイプ、特性を他の辞書と比較。最後に、研究中使用された参考資料と情報源を提供。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Авраменко О. (2018). Українська мова 10 кл.// Підручник. С.10.

Головко К.І. (2022) Перекладна лексикографія у Японії: історія та сучасність. //Мовні і концептуальні картини світу., Вип.40, С. 17-21.

Іванова О.В. (2016) Основи укладання галузевих глосаріїв // Навчальний посібник., С.16-17.

Колесникова О. В. Японська лексикографічна традиція: історія та сучасність// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. - 2016. - Вип. 23(2). - С. 26-29.

Гордієнко Н.Г. (2011).//Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики., Українська мова, №3, 67-72.

Національна бібліотека України ім. Вернадського // Словники у фонді відділу довідково-бібліографічного обслуговування: нові надходження

Таллі Т. (1999) Словники Кокуго

Українська лексикографія // Лекція 2, Класифікація лексикографічних праць, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Черниш О.А., Білошицька З.А., Кравченко А.О.//Сучасна лексикографія: виклики та перспективи, 2022.,с.8-12.

Юкіо Тоно, Лексикографія японської мови.//Міжнародний довідник із сучасної лексики та лексикографії, с.1-16.

JAPANESE 8500 - Japanese Bibliography and Research Methods – The Ohio State University Library Entry – Using Indexes in Dictionaries

Електронний ресурс:// <https://uk.wikipedia.org/>

Електронний ресурс:/ <https://kum.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/45/2019/>

Електронний ресурс:// <https://guides.osu.edu/c.php?g=465798&p=3187640>

Електронний ресурс:// <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az>

Електронний ресурс:// <https://studfile.net/preview/12971547/page:14/>

Електронний ресурс:// <http://www.nbuv.gov.ua/node/2782>